

Z igro do znanja: primer medpredmetne povezave

Through play to knowledge: an example of a crosscurricular connection of Library and information knowledge

> Simona Šoštar

Izvleček

V prispevku je predstavljen primer izvedbe ure KIZ za učence prvega razreda. Učenci v tej starosti še vedno zelo uživajo v igri in zato je ura tako načrtovana. Skozi igro in vživljanje so ponovili, utrdili in na novo spoznavali knjižnični red, pravila obnašanja v knjižnici, orientacijo v prostoru – tj. v knjižnici, kako pravilno ravnati s knjigami. Spoznali so abecedno ureditev gradiva in kakšna je pravilna postavitve knjižnega gradiva na policah.

Ključne besede

šolska knjižnica, učenci, knjižnični red, knjižnično informacijsko znanje, igra

UDK

37.091.33:027.8

Abstract

The paper presents an example of a Library and information knowledge lesson for 1st grade pupils. At this age the pupils still like to play, therefore the lesson incorporates this. Through play and role-play the pupils repeat, memorize and upgrade knowledge of library rules, orientation, and proper handling of books. They get to know ABC-arrangement of materials and appropriate shelving.

Keywords

school library, pupils, library rules, Library and information knowledge, play

Uvod

Ena pomembnejših nalog šolskega knjižničarja je, da učence informacijsko opismenjuje. Razumeti in zadovoljevati mora informacijske (in druge) potrebe učencev, jim nuditi storitve in jih izobraževati ter vzgajati v samostojne uporabnike knjižnice in knjižničnih storitev. Pri tem mora imeti do učencev enako profesionalen odnos kot do vseh (odraslih) zaposlenih na šoli. Hkrati pa učence vzgaja tudi kot uporabnike vseh drugih knjižnic. Da bi kakovostno uresničeval cilje in vsebine knjižničnega informacijskega znanja (dalje KIZ), mora poznati in razumeti tako potrebe kot tudi razvojne značilnosti in pričakovanja otrok.

Na začetku šolskega leta sem načrtovala uro KIZ v prvem razredu. Torej sem imela pred seboj šestletnike. Pri tej starosti je temeljna dejavnost še vedno igra. Počasi se egocentričnost zmanjšuje, krepi pa se razvoj altruizma (medsebojna pomoč). Samopodoba učenca temelji na posameznikovih pozitivnih ali negativnih izkušnjah (kaj zmore in česa ne). Otrokom je zelo pomembno, kako jih zaznava okolica, zato moramo biti odrasli pozorni na spodbujanje pozitivne samopodobe (pohvale, spodbude, poudarjanje dobrega ...). Poveča se tudi želja po uspešnosti (primerjanje s sovrstniki, tekmovalnost). Samostojnost pa daje otroku zaupanje in občutek lastne vrednosti.

Z izvedeno uro sem želela obnoviti in dopolniti znanja, ki so jih usvojili že v vrtcu (ob prvih obiskih knjižnice) – bonton v knjižnici, orientacija v prostoru, kako pravilno ravnati s knjigami ... –, in jih nadgraditi z znanji v prvem razredu (navajanje na pravilno

postavitve knjižnega gradiva na police, spoznavanje abecedne razvrstitve gradiva, navajanje na orientacijo med knjižničnim gradivom na njihovi starostni stopnji) ter jih spoznati s slikanico, ki jim širi literarno obzorje, bogati besedišče in nudi estetsko ugodje. Vse to sem želela doseči z igro, s pomočjo drugemu in sodelovanjem.

Predstavitev načrtovane ure

Za kljuko sem privezala vrvico in jo napeljala po hodniku, malo levo-desno, med ograjo, okoli stebrov ... vse do knjižnice. Ko so učenci »po naključju« odprli vrata razreda, so zagledali vrvico in ji seveda sledili (vse je potekalo v dogovoru z razredničarko, ki je poskrbela tudi za »naključje«). Vrvica jih je pripeljala v knjižnico. Tam sem jih pričakala, sedeč za mizo, obupana in žalostna. V naročju sem držala pehar, v katerem je bil klobčič prepletenih vrvic.

Učenci so postali pozorni, ker sem bila žalostna, in radovedni, kaj se je zgodilo z vrvico. Razložila sem jim, da mi je nekdo pomešal knjige na policah, prevrnil pohištvo, razmetel igrače ..., da se je to sicer že zgodilo, ampak nikoli v tako velikem obsegu. Razredničarka jih je spodbudila, da so mi ponudili pomoč. Seveda sem bila nezaupljiva in sem jih vprašala, ali vedo, kako so urejene knjige pri nas, v naši šolski knjižnici. Skupaj smo ugotovili, da imamo različne oddelke in da so leposlovne knjige v C-oddelku urejene po abecedi naslovov, poučne knjige pa se nahajajo v zabojčkih. Urejanje je potekalo tako: vsak učenec je dobil v roke knjigo in moral je ugotoviti, na kateri glas oz. črko se začne naslov knjige in na kateri polici stoji knjiga (prepoznavanje črk/glasov slovenske abecede in urejenost gradiva v šolski knjižnici). Pod mojim vodstvom in s pomočjo razredničarke smo uredili vse knjige.

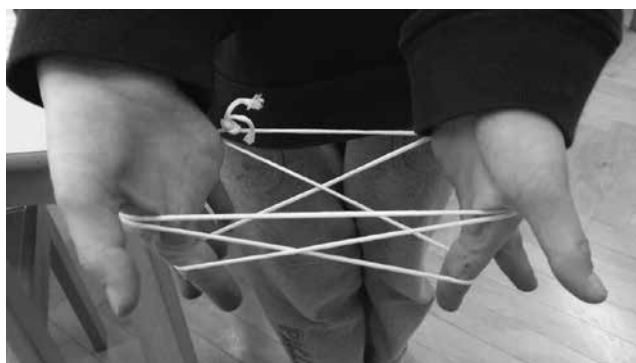
Ko smo končali, me je zanimalo, ali mi lahko povejo, kdo bi lahko povzročil tak nered v knjižnici. Učenci so naštevati (in njihova domišljija res nima meja): starejši učenci, poredni otroci, hišnik, čistilke ... sledili so še pravljичni junaki in miške. Torej so zaobjeli vse – od realnih možnosti do pravljичnih junakov. Zaupala sem jim, da se v knjižnici pogosto dogajajo nenavadne stvari: knjige izginjajo, se spet pojavijo, včasih je razmetano, drugič spet vse pospravljeno, včasih kaj škrtne, zašumi ... Med pripovedovanjem so se na bližnji polici prevrnile knjige (videli so, da jih nisem jaz ali nekdo drug – bilo je le naključje). Otrokom so takoj zrasle oči in takrat bi verjeli vse. Povedala sem jim, da sumim, da mi je ponagajal knjižni škrt.

Povprašala sem jih, ali poznajo skrate in kje vse jih najdemo. Težav ni bilo, saj smo »knapovski« kraj in so takoj pomislili na Perkmandeljca, zaradi bližine Čateških toplic so se spomnili škrate Čateža, nekateri so pomislili na Špicparkeljca iz istoimenske pravljice. S pogovorom sem jih pripeljala do knjige Ide Mlakar z naslovom Zafuclana prejica (Ajda, 2009). Zbrano so poslušali zgodbo in sledili branju, potem pa smo se pogovorili o vsebini.

Sledila je druga ura izvedbe, ko smo razvijali (ročne) spretnosti. Vprašala sem jih, ali poznajo igro z vrvico »Mačja zibelka«. Večina je ni poznala, zato so z veseljem sprejeli moj predlog, da jih z razredničarko naučiva to staro igro z vrvico. Razdelili so se po pari. Vrvico, ki jih je pripeljala v knjižnico, smo razrezali, nato sva z razredničarko demonstrirali, kako se jo preplete na prste. Že tu je nastopilo ogromno težav in porabili smo veliko časa, da so si pravilno prepletli vrv med prsti. Težava je bila tudi v tem, da resnično nihče ni poznal te igre (laže gre, če jo pozna vsaj kdo). Nato sva jim pokazali, kako si vrvico podajamo s prepletanjem med prsti. Do konca ure smo se igrali s prepletanjem. Seveda je vmes tekel pogovor: ali poznajo še kako igro z elastično vrvico; dekleta so se spomnili na gumitvist, nekateri tudi na sandokan (tu se je zapletlo glede poimenovanja, saj poznajo iste igre pod različnimi imeni ali za

isto igro poznajo različna pravila). Zanimivo bi se bilo poigrati še kdaj s podobnimi igrami na prostem.

Ob koncu ure sem jih prosila, naj doma narišejo glavni junakinji, čarovnici Kuštro in Štumfo (pozorni naj bodo na to, da ju bomo prepoznali glede na njuno ime). To so tudi storili. Nato so z razredničarko izdelali plakat, ki smo ga obesili na pano v knjižnici.

Sliki 1 in 2: Prepletanje je uspelo – mačja zibelka (foto: Simona Šoštar).

Sklep

Uro sem izvedla kmalu na začetku šolskega leta, da smo lahko ponovili knjižnična pravila, kaj se sme in česa ne smemo storiti, da smo utrdili poznavanje postavitve gradiva itd. Ura je z enim oddelkom zelo uspela, saj je bila dobro pripravljena, poleg tega so bili v tem razredu učenci, ki še verjamejo v pravljica bitja. Seveda je veliko odvisno od same učne skupine. V drugem oddelku istega razreda je namreč ura potekala nekoliko drugače. V tem oddelku je nadarjena učenka, ki je takoj posumila, da sva z učiteljico dogovorjeni. Svoj dvom je povedala na glas in tako je bilo pravljicačnosti v hipu konec. Potrebovala sem veliko več energije in verbalnih spretnosti, da sem jim pričarala škrate in pravljica bitja, čarobnost in mističnost prebranega.

Učenci igre prepletanja elastike, tako imenovane mačje zibelke, niso poznali (nihče), zato sva z razredničarko porabili veliko časa s tem, da so elastiko prepletli med prste in dlani, še več pa za medsebojno prepletanje. Vrvce so odnesli domov, da so se lahko igrali še doma. Pozneje sem jih obiskala v razredu, da sem »preverila«, ali so doma kaj vadili in kako napredujejo.

Učencem sta bila vseč praktično delo, ker so lahko pomagali urediti knjižnico, in igra mačja zibelka. Ponosni so bili na svoj plakat, ki so ga izdelali z učiteljico pri likovni umetnosti in je še dolgo krasil steno knjižnice.

Seveda lahko tako zasnovano uro tudi nadgradimo: učenci lahko brskajo po policah in iščejo knjige o mucah ter pripravijo razstavo; lahko brskajo po pesniških zbirkah in iščejo pesmi o mucah ter pripravijo recital, iščejo uganke o živalih in potem sestavljajo nove ... Možnosti je res veliko, seveda jih je treba prilagoditi starosti učencev ter njihovim sposobnostim in knjižničnemu gradivu (kar pač imamo na razpolago).

Sliki 3 in 4: Izdelana plakata v knjižnici (foto: Simona Šoštar).

Viri

- Cvetko, I. (1996). Slovenske otroške prstne igre. Radovljica: Didakta.
- Eko Vila (2011). Stara igra z vrvico – Mačja zibka. Pridobljeno 23. 1. 2014 s spletne strani: http://www.ringaraja.net/clanek/stara-igra-z-vrvico-macja-zibka_4948.html.
- Grunfeld, F. V. (1993). Igre sveta. Ljubljana: DZS.
- Mlakar, I. (2009). Zafuclana prejica. Murska Sobota: Ajda.
- Sušec, Z. (2005). Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Učenje in poučevanja s knjižnico v osnovni šoli. (2002) Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (Modeli poučevanja in učenja. Knjižnična dejavnost).
- Vodnik za šolskega knjižničarja v osnovni in srednji šoli ter v domovih za učence. (1999) Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. (Modeli poučevanja in učenja. Knjižnična dejavnost).

> **Simona Šoštar**, univ. dipl. bibl. in prof. slovenščine, je zaposlena kot knjižničarka na Osnovni šoli XIV. divizije Senovo.
Naslov: Trg XIV. divizije 3, 8281 Senovo
Naslov elektronske pošte: simona.sostar1@guest.arnes.si

Priloga 1: Učna priprava

Splošni cilji

Učenci se:

- navajajo na knjižnično okolje in vzdušje v njem,
- zavzemajo pozitiven odnos do knjižnice in njenega gradiva (poudarek na vzgoji za knjigo, motivaciji za branje in estetskem doživljanju),
- razvijajo različne spretnosti in sposobnosti (komunikacijske, informacijske, raziskovalne in celo gibalne).

Operativni cilji

Učenci se:

- seznaniijo z lokacijo knjižnice,
- navajajo na okolje in vzdušje knjižničnega prostora,
- navajajo na primerno obnašanje v knjižnici,
- učijo pravilno ravnati s knjigami in drugim knjižničnim gradivom,
- znajo prosto pristopiti h gradivu, ki je namenjeno njihovi starostni stopnji.

Vsebina: lokacija knjižnice, predstavitev in namen knjižnice, prostorska ureditev – orientacija v knjižnici, postavitve in ureditve gradiva, pravila obnašanja

Razred: prvi ali drugi razred

Trajanje ure: 2 šolski uri

Način izvedbe KIZ: frontalno, v parih

Predmeti: slovenščina, spoznavanje okolja, likovna vzgoja

Izvajalki: knjižničarka in učiteljica razrednega pouka

Razvijanje kompetenc:

- sporazumevanje v maternem jeziku,
- učenje učenja,
- socialne kompetence,
- samoiniciativnost,
- kulturna zavest in izražanje.

Didaktični pristopi: obisk knjižnice, opazovanje, urejanje gradiva, listanje, pripovedovanje, poslušanje ob branju knjižničarja, pogovor, igranje z elastično vrvico

Potek učnega procesa

Čas	Knjižničar/učitelj	Učenci
Uvodna motivacija Za kljuko sem privezala vrvico in jo napeljala po hodniku, malo levo-desno, med ograjo, okoli stebrov ... vse do knjižnice. Ko so učenci »po naključju« odprli vrata, so jo zagledali in ji seveda sledili v spremstvu razredničarke. Pripeljala jih je v knjižnico. Tam sem jih pričakala jaz, sedeč za mizo, obupana in žalostna. V naročju sem držala pehar, v katerem je bil klobčič prepletenih vrvic.		
	Vprašam jih, zakaj so prišli. Povem jim, da mi je nekdo med mojo odsotnostjo (npr. ko sem bila na malici) zmešal vse vrvice. Pa ne samo to, tudi knjige na policah mi je razmetal, prevrnil ... Dvomeče jih povprašam, ali bodo znali, ali sploh vedo, kako so pri nas zložene knjige. Pod mojim vodstvom in s pomočjo razredničarke pospravimo knjige (ponovimo pravila, kaj se sme in česa ne smejo storiti ter razporeditev gradiva pri nas). Ko končamo, me zanima, ali imajo kako idejo, kdo bi mi lahko razmetal knjige in povzročil takšen nered. Zaupam jim, da se pri meni v knjižnici pogosto dogajajo »čudne« reči: knjige izginjajo, se spet pojavijo; včasih najdem vse razmetano, drugič spet vse pospravljeno ... Sumim, da mi nagaja/pomaga pravljичni škrt. Vprašam jih, ali poznajo kako pravljico o škrtih. Preberem jim knjigo: <i>Ida Mlakar: ZAFUCLANA PREJICA (Ajda, 2009)</i>. Vprašam, ali poznajo igrice MAČJA ZIBKA. Vrvico, ki jih je pripeljala v knjižnico, narežemo. Nato z razredničarko pokaževa, kako se vrvica prepleta. Vprašam, ali poznajo še kako igro z elastično vrvico. Ob koncu ure jih prosim, da bi doma narisali glavni junakinji iz knjige, čarovnici Kuštro in Štumfo, nato bi skupaj z razredničarko izdelali plakat za pano v knjižnici.	Učenci so odgovorili, da so sledili vrvici. Spraševali so, zakaj sem žalostna in obupana ter kdo mi je zapletel to vrvico. Učenci so se odločili, da mi bodo pomagali pospraviti. Učenci mi »razložijo«, kako morajo biti knjige razvrščene in postavljene na polici. Pomagajo jih pospraviti. Učenci naštevajo: starejši učenci, hišnik, čistilke, poredni otroci, pravljичni junaki, miške ... Začudeno poslušajo ... Naštevajo imena škrtov, naslove knjig ... nekateri povedo za rudniškega škrtata Perkmandeljca (ki ga poznajo, ker smo rudarski kraj), nekateri za Špicparkeljca, pa Čateža (prav tako blizu zaradi Term Čatež) ... Zbrano poslušajo, sledijo branju po branju se pogovorimo o vsebini. Večina jih ne pozna te igre. Z veseljem sprejmejo moj predlog, da jih z razredničarko naučiva te stare igre z vrvico. Otroci se razdelijo po parih. Učenci poskušajo še sami. Do konca ure se igramo s prepletanjem vrvice. Dekleta se spomnijo na gumitvist, nekateri tudi na sandokan (zapleti s poimenovanjem – poznajo različne izraze za igre). Obljubijo mi, da bodo sodelovali.